

végzett vasútépítő és -karbantartó munkálatokat. A század többnyire értelmiségiekből, diplomásokból: ügyvédekből, gyárosokból állt, s nemcsak az volt félő, hogy „szemmel tartják” a határ menti forgalmat, de az is, hogy mivel közös vendéglőbe jártak, kapcsolatba kerülhetnek a Hegyeshalomban állomásozó német katonákkal és polgári személyekkel.⁷⁰

Abból is sűrűlődasók, ellentétek támadtak, hogy 1943. január–februárban a voronyezsi és sztálingrádi katonai vereség utáni visszavonulás során egyes német katonai, rendőri és biztonsági alakulatok vagy saját számlájukra, vagy szélsőjobboldali magyarokkal közösen, szörnyű kegyetlenkedésekkel tombolták ki magukat a csontig lesóványodott zsidó munkaszolgálatosokon.

A munkaszolgalatosok munkája és szenvedései

A munkaszolgalatos-századok Ukrajnában azt a munkát végezték, amit a magyar és a német katonai hatóságok számukra kijelöltek.⁷¹ Utak, vasutak építésére, karbantartására használták őket, havat takarítottak velük, lőszert, élelmet és más anyagokat raktak ki és be, a hadviseléssel összefüggő műszaki munkálatokat végezték, drótakadályt állítottak, tankcsapdát ástak, bunkerokat emeltek, géppuskafészeket készítettek, és aknaszedést végeztek a harcmezőn (lásd a 10.9. képet). Az erődítési munkálatok különösen télidőben tették próbára az emberek fizikumát, amikor a megfagyott földre a csontig lesóványodott, legyengült emberi roncsok jószerivel bele se tudták vágni a lapátot vagy rohamásót. A terepet sokszor úgy aknáatlanították, hogy az embereket csapatostul hajtották az aknamezőre. Az aknák felszedése közben rengeteg volt a halott és súlyos sebesült. Nekik kellett kihúzniuk a trén szekereit az esőtől felzatatott utakon a kátyúból, s bizony gyakran őket fogták be a kimerültségtől összerogyott, a túlhajszoltság következtében kidőlt és elhullott lovak helyett. Voltak szadista parancsnokok, akik csak azért vonatták velük a súlyosan megrakott kocsikat, hogy „az állatok erejét megkíméljük”.

Ukrajnában a zsidó munkaszolgalatosok rendkívül rossz körülmények között éltek és dolgoztak, egyrészt mert a századparancsnokok és a keretlegények között rengeteg volt az antiszemita és kegyetlenkedésre hajlamos alak, másrészt mert az SS és a tábori csendőrség alakulatai a közelükben tomboltak. S itt nem csupán arról volt szó, hogy a századparancsnokok és a keretlegények gyűlölték a zsidókat, de arról is, hogy közvetlen feletteseiktől, a hátsországból csakúgy, mint a frontvonalban, olyan utasításokat, olyan parancsokat kaptak, amelyek a kormány hivatalos irányelveivel ellentétben álltak.